

AGDER STATSADVOKATEMBETER

Justisdepartementet
Lovavdelingen
Pbks. 8005 Dep.,

0030 Oslo

Deres ref.:
2010009890 ES TSA/bj

Vår ref.: (bes oppgitt v/svar)
178/10 347

Dato:
25.01.2011

Høring – utvidelse av virkeområdet for strafferettslige særreaksjoner for utilregnelige som begår vedvarende og samfunnskadelig kriminalitet – Agder statsadvokatembeter.

Det vises til brev av 22. oktober 2010 fra Justisdepartementet vedrørende " Høring – utvidelse av virkeområdet for strafferettslige særreaksjoner for utilregnelige som begår vedvarende og samfunnskadelig kriminalitet" og riksadvokatens brev av 15 november 2010. Det vises også til Justisdepartementets brev av 22 desember 2010.

Politidirektoratet har anmodet politidistriktene om en høringsuttalelse om det samme. Agder politidistrikt har ved brev av 19 januar 2011 avgitt høringsuttalelse. Agder statsadvokatembeter har mottatt kopi av denne og har også sett hen til Agder politidistrikts uttalelser i ovennevnte brev.

En har følgende bemerkninger til enkelte av forslaget punkter:

Pkt. 1 Bakgrunn

Agder statsadvokatembeter kan slutte seg til departementets begrunnelse om hvorfor det er nødvendig å utvide den strafferettslige særreaksjon til også å gjelde de utilregnelige som begår mindre alvorlige kriminalitet men som likevel er vedvarende og samfunnskadelig. Selv om dette etter departementets beregning utgjør en liten gruppe, legger også Agder statsadvokatembeter til grunn at disse få kan være særlig plagsomme for samfunnet og folk flest – herunder påføre enkeltpersoner mye uleilighet og økonomisk tap.

Idet det tidsbegrensede tvungne psykiske helsevern er ment å fange opp de som faller utenfor det frivillige eller tvungne psykiske helsevern, kan det også anføres at for gjerningspersonene vil en slik særreaksjon innebære et sikkerhetsnett som sikrer at de tas tilstrekkelig vare på slik at de ikke påføres den belastning det er å være en gjerningsperson som påfører andre og samfunnet skade.

En er samtidig også bevisst på at særreaksjonsinstituttet i seg selv er en såvidt inngripende reaksjon at en utvidelse må vurderes med varsomhet og under iaktakelse av de lover og internasjonale forpliktelser Norge er bundet av.

Det legges til grunn at Justisdepartementet også tar sikte på å *utvide* gjeldende særreaksjoner – dvs. overføring til tvungent psykisk helsevern og tvungen omsorg - til å gjelde de som utfører straffbare handlinger som har karakter av integritetskrenkelser og som gjentatte ganger rammer samme person slik at dette bærer preg av en personforfølgelse. En er enig i at det er behov for en slik utvidelse. Det er åpenbart at forfølgelse som rammes av mildere straffebed kan ha store og omfattende konsekvenser for de som rammes av disse.

Pkt. 3 Nærmere om vilkårene for å idømmes tidsbegrenset tvungent opphold i psykisk helsevern.

Departementet legger til grunn at terskelen for å bli idømt tidsbegrenset tvungent opphold i psykisk helsevern skal være svært høy. En er enig i at dette må være en form for " siste utvei" for de utilregnelige som begår mindre alvorlig kriminalitet av et kvalifiserende omfang. Den tidsbegrensede særreaksjonen må derfor ikke bli en lettvindt utvei for politi og påtalemyndighet i de tilfellene hvor man ser seg lei på at enkelte begår stadig kriminalitet og hvor sakene blir henlagt pga manglende tilregnelighet. På den annen side må ikke terskelen bli for høy slik at dette nye virkemiddelet ikke blir anvendbar på denne type kriminalitet. En er ikke kjent med hvor stort antall personer det er som utøver slik form for kriminalitet og som vil kunne falle inn under den foreslåtte ordningen utover at departementet legger til grunn at dette er et lite antall.

Departementet foreslår at ordningen begrenses til:

1. Den som begår et betydelig antall lovbrudd
 2. Lovbruddene er begått over noe tid
 3. En viss kategori kriminalitet og som faller innenfor strl. § 39 nr 1 og 2 men som ikke er så alvorlige at de vil kunne føre til dom på tvungent psykisk helsevern samt visse former for vinningslovbrudd og skadeverk. Oppregningen skal ikke være uttømmende.
 4. Et kvalifikasjonskrav mht type lovbrudd:
 - Særlig samfunnskadelig og plagsom karakter
 - Lovbruddene er av en slik karakter og omfang at en særreaksjon som foreslått er "nødvendig" – dvs avveiningen mellom samfunnsvernet og den domfelte.
1. Faren for tilbakefall er særlig nærliggende.

Ad.1: En er av den oppfatning at det bør gis noe mer veiledning ifht hva som vil utgjøre et "betydelig antall lovbrudd". Spørsmålet er blant annet om dette skal relatere seg til hva slags type lovbrudd som er begått og hvilken skade lovbruddene gjør overfor samfunnet eller individet. Vil det for eksempel kreves et større antall naskerier enn boliginnbrudd for å bli ansett for å være "betydelig"? En nærmere presisering i lovens forarbeider på dette punktet ved eksemplifisering av tilfeller som vil falle innenfor/ utenfor vil bidra til rettsavklaring og kan føre til at en unngår å belaste påtalemyndighet/ domstolene unødig.

Ad.2: Hva ligger i begrepet "noe tid"? Vil eks. en aktiv periode på 3 mndr hvor en strafferettslig utilregnelig begår en rekke tyverier fra personer på offentlig sted være "noe tid" eller vil eks. villainnbrudd over 1 - 2 månedsperiode være nok? Kreves det enda lengre tid? Må dette sees i relasjon til type kriminalitet? Hva skal legges til grunn der hvor det er opphold i kriminaliteten fordi personen er under lov om psykisk helsevern på frivillig basis eller av andre grunner? Skal en da se bort fra denne perioden eller se det hele i en sammenheng. Det hadde vært en fordel med noe mer veiledning i fht tidsbegrepet i denne sammenheng slik at en fremmer de rette saker for domstolen.

Ad 3: En legger til grunn at en vil kunne møte de som utøver slik kriminalitet som ikke oppfyller de strenge vilkårene i § 39 nr 1 og 2, men som ellers er plagsomme, med en "mindre inngripende" særreaksjon. Agder statsadvokatembeter er enig i at selv om kriminalitetens art og omfang ikke er slik den omfattes av strl § 39 nr 1 eller nr 2, vil den kunne oppleves svært plagsom og truende både for personer, men også for samfunnet.

En er også enig i at området for særreaksjoner utvides til å omfatte eks. vinningskriminalitet. Det er særlig på dette området det har rettet fokus på fra politiet. Som anført kan dette utgjøre en svært plagsom kriminalitet for personer og samfunn. Det oppleves som handlingslammende og lite egnet til å beskytte samfunnet dersom de utilregnelige får et fripass til å utøve denne type kriminalitet uten at politi/ påtale eller domstol har virkemidler til å stoppe dette.

En forstår videre Justisdepartementet slik at lovbruddene skal eksplisitt nevnes i bestemmelsen – dog slik at det skal fremgå at den ikke er uttømmende. Dette vil være hensiktsmessig. Det bør imidlertid eksemplifiseres ytterligere i lovens forarbeider hva som ellers kan omfattes av bestemmelsen. Et eksempel på en annen type lovbrudd som kan være plagsomme, og bli svært farlige, er alvorlige brudd på vegtrafikklovgivningen. Virkemidler i form av førerkortbeslag/ beslag av kjøretøy vil erfaringsmessig ofte kunne være uten virkning.

Ad. 4. En har ikke særlige merknader til kvalifikasjonskravet til lovbruddene. Det ligger i begrunnelsen for en ny tidsbegrenset særreaksjon at lovbruddene må anses som særlig samfunnskadelig og plagsom og at det er nødvendig at samfunnet griper inn. I det siste vilkåret vil man ivareta hensynet til lovovertreder idet det må kreves en god del før man bruker en så vidt inngripende reaksjon.

I likhet med eks. § 39 nr1 og 2 bør lovbestemmelsen eksplisitt nevne de hensyn som skal iakttas i vurderingen av om lovbruddene er kvalifisert.

Ad 5. Formålet med en særreaksjon er nettopp å hindre gjentakelse av liknende kriminalitet som gjerningspersonen har vist at han eller hun er i stand til å begå. Det er fremtidens straffbare handlinger man ønsker å forhindre. En er enig i at det stilles et særlig kvalifikasjonskrav ” særlig nærliggende”. Spørsmålet blir hva slags grunnlag påtalemyndigheten/ retten skal ha for å ta stilling til dette.

Tidligere straffbare handlinger kan være en god indikator og veiledning. Et annet forhold er gjerningspersonenes psykiske tilstand. For å kunne gi et bredest mulig grunnlag og opplyse saken i tilstrekkelig grad for de instanser som skal ta stilling til om et tvungen opphold psykisk helsevern er en egnet reaksjon, (før dom blir avsagt) vil det etter Agder statsadvokatembeters syn kunne være nødvendig å innhente en full rettspsykiatrisk vurdering. Dette bør fremgå av loven at slik rettspsykiatrisk vurdering som hovedregel skal innhentes.

Pkt 4 : nærmere om innholdet i tidsbegrenset tvungen opphold.

Det fremgår av departementets forslag at et viktig hensyn bak forslaget om tidsbegrenset tvungen opphold i det psykiske helsevern er å kartlegge gjerningspersonens psykiske tilstand samt hjelpebehov (foruten samfunnsvernet som forutsettes ivaretatt mens gjerningspersonen er under utredning/ behandling og i fremtiden). Gjerningspersonen har ofte en historie hvor det har vært kortvarige opphold innen psykiatrien, men er skrevet ut slik at det ikke skjer en samlet oppfølging for pasienten.

En er enig i at et tidsbegrenset tvungen opphold vil gi mulighet for en utredning og tilrettelegging for videre oppfølging for den domfelte. Det er imidlertid viktig at det gis tilstrekkelig med tid for de instanser som skal samarbeide og delta i en

plan for gjerningspersonen slik at man hindrer eller reduserer gjentakelsesfaren. En ytre ramme på 6 måneder kan i så måte fremstå som noe snaut. Det bør derfor vurderes om denne bør settes til 1 år. På den annen side er det viktig at en slik særreaksjon ikke fører at politi og/ eller helsemyndigheter ikke har tilstrekkelig fremdrift i arbeidet med å sikre samfunnsvernet/ den domfelte.

God kommunikasjon mellom berørte etater er en helt nødvendig forutsetning for å kunne lykkes i å utarbeide et forsvarlig opplegg. Det er derfor viktig at taushetsplikt ikke blir et hinder i så måte. Se for øvrig nedenfor.

En antar at Koordineringsenheten for dom til behandling (eks. i Helse Sør-Øst) er et egnet organ til å koordinere iverksettelsen av en dom på tidsbegrenset tvungent opphold. De har erfaring, oversikt og de nødvendige kontakter som er etablert i forbindelse med iverksettelse av dom på tvungent psykisk helsevern. Da kan det trekkes veksler på allerede etablert erfaring og rutiner, bruke de som er eller har vært faglige ansvarlige ved helseinstitusjonene i distriktet ifht dom på tvungent psykisk helsevern og således sikre en best mulig gjennomføring av det tidsbegrensede tvungne oppholdet.

Innholdet av et tidsbegrenset tvungent opphold er gjennomgått i Justisdepartementets brev pkt 4.3.

En er enig i at konverteringsforbudet i § 3-4 ikke bør komme til anvendelse mens gjerningspersonen er på tidsbegrenset tvungent psykisk helsevern. Hensynene bak et opphold i institusjon er annerledes her enn om man har oppsøkt det psykiske helsevern frivillig. En forskrift som nærmere regulerer innhold og gjennomføring av oppholdet vil kunne være til stor hjelp for den faglige ansvarlige ved institusjonen og en veiledning for politi/påtalemyndighet.

Som nevnt mener en at en rettspsykiatrisk vurdering av gjerningspersonen bør innhentes før en fremmer sak om påstand om overføring til tidsbegrenset tvungent opphold. Denne er ikke til hinder for at man under oppholdet utreder og rediagnostiserer tidligere diagnoser. En slik rettspsykiatrisk vurdering kan vise seg å være et egnet hjelpemiddel for den som skal foreta en slik utredning og korte ned på utredningstiden.

En plan for oppfølging etter opphold slik som det er forslått i høringsbrevet side 9 forutsetter at samtlige involverte etater høres og følger opp sitt ansvar i fht planen. Det må da stilles som krav – enten ved lov eller i forskrift – at denne planen bør foreligge før fristen som er satt for oppholdet, er ute.

Til den foreslåtte bestemmelsen til ny strl. § 39, tredje til sjette ledd bør det tilføyes i 4. ledd slik at bestemmelsen lyder slik:

Domfelt som oppfyller vilkår for tvungent psykisk helsevern etter psykisk helsevernloven § 3-3 skal overføres tvungent psykisk helsevern. Det tidsbegrensede tvungne opphold fortsetter å løpe selv om domfelte er overført etter pshl. § 3-3.

En har ikke særlige merknader til avsnitt 4.4 vedrørende innhenting av informasjon utover at det erfaringsmessig kan være vanskelig å få den som opplysningene innhentes fra til å begrense informasjonen til kun det som etterspørres. Det foreligger en reell fare for at det ved spørsmål om relevant og lovmessig informasjon tas en utskrift av hele journalen til den domfelte. Det overlates dermed til den faglige ansvarlige å plukke ut det som er av betydning for utredningen. Slik forslaget til ny § 39 k er formulert, overlates det til helsepersonell som blir forespurt å sortere ut hvilke opplysninger som er nødvendig for å utrede domfeltes psykiske helse/ utarbeide en plan. Det er grunn til å tro at for å sikre seg mot at det utelates noe bare tas en generell utskrift av journalen. For å unngå dette bør det pålegges den faglige ansvarlige – under iaktakelse av taushetsplikten – å presisere *hva* slags informasjon som etterspørres og hva som evt. kan utelates.

Vedrørende pkt 4.5 vil en stille spørsmål ved hvorvidt det er den *faglig ansvarlige* ved helseinstitusjonen hvor domfelte blir plassert som bør avgjøre om gjentakelsesfaren er tilstede eller ikke. Dette er et spørsmål domstolen har tatt stilling til og som det er naturlig blir forelagt et utenforstående organ (domstolen) som ikke er behandler eller part i saken(domfelte ved forsvarer og påtalemyndigheten). Alternativt må gjentakelsesfaren vurderes i samråd med de etater som blir engasjert i arbeidet med å lage en plan for den domfelte.

Hvorvidt gjentakelsesfaren skal være gjenstand for vurdering i den korte tiden et tidsbegrenset psykisk helsevern kan idømmes og regler for hvem og hvordan spørsmålet skal behandles synes å være lite utredet i Justisdepartementets høringsnotat.

Pkt 4.6

En er enig i at særreaksjonen tidsbegrenset tvungen opphold i psykiatrien i utgangspunktet ikke skal medføre at gjentatt plagsom kriminalitet fører til en forlengelse i form av en ny dom. Det kan imidlertid være slik at den domfelte fortsetter sitt kriminelle handlingsmønster etter at utredning og planer er lagt. Det bør da være mulig å få en dom på en nytt tvungent opphold.

Pkt. 7.

En evaluering av ordningen etter en tids bruk er på sin plass og vil være med på å ivareta fokus mht rettsikkerhet for den domfelte og hvorvidt samfunnsvernet og beskyttelse av personer blir ivaretatt.

Stina Sveier Nielsen
statsadvokat.

POLITIET

21/1-11 178/10
347

Statsadvokatene i Agder
Postboks 504 Lundsiden
4605 Kristiansand

Deres referanse
178/10 EEH/mnu

Vår referanse
201001784

Dato
19.01.2011

Høring - utvidelse av virkeområdet for strafferettslige særreaksjoner for utilregnelige som begår vedvarende og samfunnsskadelig kriminalitet

Det vises til brev av 22.11.10 og Justisdepartementets høringsbrev av 22.10.10.

Politimesteren i Agder stiller seg positiv til departementets forslag for utvidelser av virkeområdet for strafferettslige særreaksjoner. Agder politidistrikt har over tid hatt en rekke saker mot personer i den omtalte kategorien hvor det foreslås tidsbegrenset særreaksjon for de som har begått gjentatt og omfattende kriminalitet. Vi har hatt tilsvarende utviklingstrekk når det gjelder saker med integritetskrenkelser som har karakter av systematisk forfølgelse overfor enkeltpersoner. Begge kategoriene har skapt betydelige utfordringer og frustrasjoner både i politiet og hos de som rammes siden verken politi eller hjelpeapparat har hatt adekvate virkemidler å sette inn for å hindre nye gjentatte overtredelser.

Når det gjelder det arten av overtredelser omtalt under forslaget for den tidsbegrensede utvidelsen, kan vi slutte oss til at det ofte dreier seg om gjentatt vinningskriminalitet og skadeverk i disse sakene. Men også trusler, truende oppførsel, gjentatte overtredelser av narkotikalovgivningen og vegtrafikkovertrædelser (herunder kjøring i ruspåvirket tilstand) går ofte igjen.

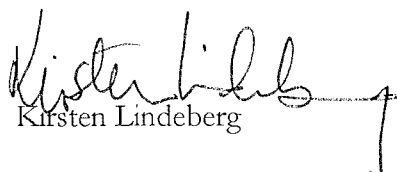
Vi støtter også forslaget om at et tidsbegrenset tvunget opphold bør gjennomføres i regi av det lokale helseforetak i tilknytning til de regionale sikkerhetsavdelingene som de disponerer. For samarbeidet som må etableres i disse sakene mellom politi- og påtalemyndighet og de ansvarlige i helseforetaket, vil en da kunne nyttiggjøre seg de nære samarbeidsrutinene som allerede er etablert i vår håndtering av særreaksjoner.

Vi gir også vår tilslutning til departementets forslag om det skal utarbeides en plan for oppfølging av domfelte etter endt utredning hvor de involverte instanser, herunder politiet, aktivt trekkes inn i oppfølgingsarbeidet. Det er etter vår mening også nødvendig at den som utvelges som fagansvarlig koordinator for dette planarbeidet må innhente uttalelser fra politiet når gjentagelsesfaren for den domfelte skal vurderes.

Agder politidistrikt

Politimesteren i Agder vil ellers vise til at kriminalomsorgen i dag (v/Koordineringsenheten for dom til behandling) har ansvaret for innplasseringen i helseforetak av personer som har fått dom på overføring til tvunget psykisk helsevern. Vi kan ikke se at det verken er hensiktsmessig eller at det av andre grunner skal være behov for å endre på dette ansvarsforholdet ved en eventuell utvidelse av ordningen. Vi har i dag i et meget velfungerende samarbeid med kriminalomsorgen i håndteringen av særreaksjoner, og dette samarbeidet kan enkelt utvikles til å omfatte de begrensede utvidelsene omtalt i høringsbrevet.

Agder politidistrikt

Kirsten Lindeberg

Arne Pedersen
sjef felles kriminalenhet